

Bartosz Bartniczak

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

OCENA DZIAŁALNOŚCI FUNDUSZU OCHRONY GRUNTÓW ROLNYCH W KONTEKŚCIE JEGO LIKWIDACJI

Streszczenie: Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych jest jednym z funduszy zaliczanych do funduszy celowych funkcjonujących w obszarze ochrony środowiska. Celem artykułu jest pokazanie mechanizmu jego funkcjonowania w kontekście jego likwidacji. Omówiono dochody oraz wydatki, a także dokonano ich analizy w latach 2001-2008. Wskazano także główne przyczyny jego likwidacji. Artykuł prezentuje również mechanizm gromadzenia i wydatkowania środków będących w dyspozycji Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych po jego likwidacji.

Słowa kluczowe: fundusz celowy, Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych, ochrona środowiska, finanse publiczne.

1. Wstęp

Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych (FOGR) został utworzony na podstawie Ustawy z dnia 26 marca 1982 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych [Ustawa z dnia 26 marca 1982 r....] i utrzymany mocą nowej ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. [Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r....]. Jest on jednym z funkcjonujących w Polsce funduszy celowych. Fundusz celowy można definiować jako utworzoną na mocy aktu prawnego wysokiej rangi (najczęściej ustawy) formę organizacyjną służącą organom władz publicznych do gromadzenia środków pieniężnych ze ściśle określonych źródeł. Zgromadzone środki pieniężne muszą być przeznaczone na precyzyjnie określone cele [Owsiak 2006, s. 146]. Przestanie on natomiast funkcjonować dnia 31 grudnia 2010 r. na mocy Ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. przepisy wprowadzające ustawę o finansach publicznych [Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r....]. Fundusz ten zaliczany jest do ekologicznych funduszy celowych, pomimo że jego działalność w pośredni sposób związana jest z dofinansowaniem przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska. Głównym celem jego likwidacji jest poprawa jawności i przejrzystości całego sektora finansów publicznych. Likwidacja ma się także przyczynić do przewyciężenia rozdrobnienia finansów publicznych i do ich konsolidacji. Z drugiej strony szczególnie zaniepokojenie faktem likwidacji wyrażają władze samorządowe na

wszystkich szczeblach. Wskazuje się, iż środki pozyskiwane z FOGR stanowią istotny wkład w poprawę złego stanu infrastruktury lokalnej, szczególnie w kontekście olbrzymich potrzeb inwestycyjnych na poziomie samorządowym. Wysuwane są także argumenty, że likwidacja FOGR spowoduje zmniejszenie finansowania małych lokalnych inwestycji, co przy jednoczesnej niewystarczającej alokacji środków Unii Europejskiej w ramach nowego okresu programowania spowoduje realną groźbę zahamowania realizacji najbardziej potrzebnych inwestycji [Skorupski 2007, s. 30].

Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych dzieli się na terenowy (TFOGR) oraz centralny (CFOGR). TFOGR funkcjonuje w strukturach urzędów marszałkowskich, a jego środkami dysponuje marszałek danego województwa. CFOGR funkcjonuje natomiast w strukturze Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, a dysponentem jego środków jest minister rolnictwa i rozwoju wsi. TFOGR przekazuje w terminie 15 dni po zakończeniu każdego kwartału 20% zgromadzonych dochodów na rachunek CFOGR. Rola tego funduszu polega więc na redystrybucji środków między województwami i zasilaniu rachunków TFOGR w województwach o przekraczających przychody potrzebach finansowych, a więc na zasilaniu TFOGR oraz na dofinansowywaniu zadań wymienionych w ustawie o ochronie gruntów rolnych i leśnych. Środki TFOGR powinny być w pierwszej kolejności przeznaczane na wykonywanie prac na obszarze tych gmin, w których powstają dochody funduszu oraz istnieją warunki uzyskania wzrostu produkcji rolniczej, rekompensującej straty poniesione w wyniku zmniejszenia obszaru gruntów rolnych.

FOGR nie ma osobowości prawnej, w związku z czym jego środki muszą być gromadzone na wyodrębnionym rachunku bankowym, pozostającym w dyspozycji dysponenta FOGR (CFOGR – minister rolnictwa, TFOGR – marszałek województwa).

2. Analiza dochodów Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych

Zgodnie z ustawą o ochronie gruntów rolnych [Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r....] dochodami FOGR są:

1) należności związane z wyłączeniem z produkcji gruntów rolnych, czyli jednorazowe opłaty z tytułu trwałego wyłączenia gruntów z produkcji,

2) opłaty roczne związane z wyłączeniem z produkcji gruntów rolnych, czyli coroczne opłaty z tytułu użytkowania na cele nierolnicze gruntów wyłączonych z produkcji w wysokości 10% należności wyrażonej w tonach ziarna żyta, uiszczanej w razie trwałego wyłączenia przez 10 lat, a w przypadku nietrwałego wyłączenia przez okres tego wyłączenia, nie dłużej jednak niż 20 lat od chwili wyłączenia tych gruntów z produkcji,

3) opłaty z tytułu niewykonania obowiązku zdjęcia i wykorzystania próchnicznej warstwy gleby,

4) opłaty oraz należności i opłaty roczne podwyższone,

5) darowizny i inne dochody.

Wysokość należności oraz opłat rocznych związanych z wyłączeniem z produkcji gruntu rolno zależy od powierzchni gruntu, klasy gruntu oraz pochodzenia gleby. Należność jednorazową pomniejsza się o wartość gruntu, ustaloną według cen rynkowych stosowanych w danej miejscowości w obrocie gruntami, w dniu faktycznego wyłączenia tego gruntu z produkcji. Obowiązek uiszczenia należności oraz opłat rocznych nie dotyczy wyłączenia gruntów z produkcji rolniczej na cele budownictwa mieszkalnego do 0,05 ha w przypadku budynku jednorodzinnego oraz do 0,02 ha na każdy lokal mieszkalny w przypadku budynku wielorodzinnego.

Opłata z tytułu niewykonania obowiązku zdjęcia i wykorzystania próchnicznej warstwy gleby jest naliczana, gdy nałożony został obowiązek zdjęcia oraz wykorzystania na cele poprawy wartości użytkowej gruntów próchnicznej warstwy gleby z gruntów rolnych klas I, II, IIIa, IIIb, III, IVa i IV oraz z torfowisk.

Opłaty oraz należności i opłaty roczne podwyższone pobierane są w kilku przypadkach:

- w razie stwierdzenia, że grunty zostały wyłączone z produkcji niezgodnie z przepisami ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych, dla sprawcy wyłączenia ustala się opłatę w wysokości dwukrotnej należności,
- w przypadku natomiast stwierdzenia, że grunty przeznaczone w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego na cele nierolnicze lub nieleśne zostały wyłączone z produkcji bez decyzji zezwalającej na takie wyłączenie, decyzję taką wydaje się z urzędu, podwyższając jednocześnie wysokość należności o 10%,
- w razie niezakończenia rekultywacji gruntów zdewastowanych prowadzonej w miarę, jak grunty stają się całkowicie zbędne, częściowo lub na określony czas do prowadzenia działalności przemysłowej oraz skończenia tej rekultywacji w okresie 5 lat od zaprzestania działalności stosuje się opłatę roczną podwyższoną o 200% od dnia, w którym rekultywacja gruntów powinna zostać zakończona,
- w razie niewykonania obowiązku rekultywacji gruntów zdegradowanych ustala się w drodze decyzji obowiązek corocznego wpłacania przez osobę powodującą ograniczenie wartości użytkowej gruntów równowartości opłaty rocznej w takiej części, w jakiej nastąpiło ograniczenie wartości użytkowej gruntów.

Całość lub część zobowiązań finansowych wobec FOGR może zostać umorzona lub przesunięty może zostać termin płatności bądź zobowiązanie może zostać podzielone na raty. Podmiotem uprawnionym do podejmowania tego rodzaju decyzji są marszałkowie województwa. Taka decyzja może zostać podjęta w przypadku, gdy:

- wyłączono grunt z produkcji rolniczej pod realizację inwestycji o charakterze użyteczności publicznej z zakresu oświaty i wychowania, kultury, kultu religijnego oraz ochrony zdrowia i opieki społecznej, jeżeli inwestycja ta służy zaspokojeniu potrzeb lokalnej społeczności, oraz dotyczącej powiększenia lub założenia cmentarza, jeżeli obszar gruntu podlegający wyłączeniu nie przekracza 1 ha i nie ma możliwości zrealizowania inwestycji na gruncie nieobjętym ochroną,

- przemawiają za tym szczególnie ważne względy społeczne lub gospodarcze,
- z powodów ekonomicznych dłużnik nie może wywiązać się ze spłaty zobowiązania,
- wyłączono grunt pod budowę siedzib ochotniczych i państwowych straży pożarnych oraz pod budowę dróg realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego [*Gospodarowanie...*].

Wpływy FOGR w latach 2001-2008 prezentuje tab. 1. Wskaźnik ściągальności należnych wpływów najniższą wartość – 90,2% – osiągnął w roku 2001, a najwyższą – 97,9% – w roku 2005. Średnia ściągальność w analizowanym okresie wynosiła 96,3%.

Tabela 1. Wpływy Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych w latach 2001-2008 (w mln zł)

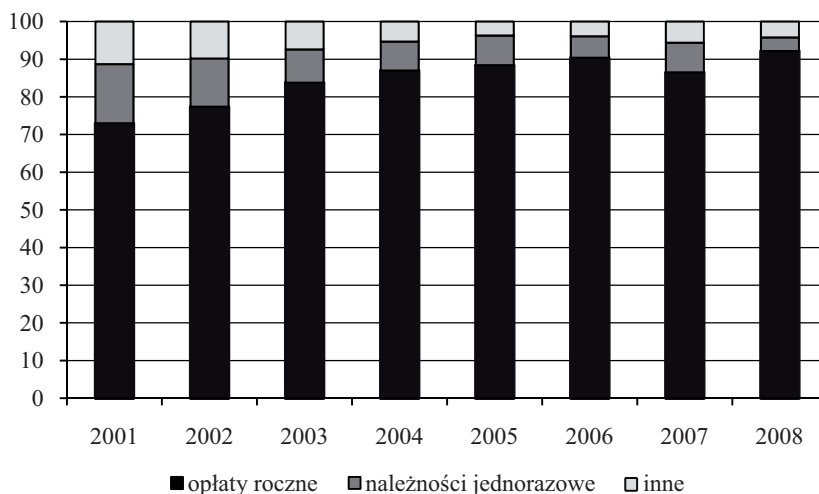
Wyszczególnienie	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Wymierzono	100,2	103,2	95,4	104,2	120,4	97,7	132,3	211,0
Wpłynęło	90,4	98,9	93,0	101,8	117,9	94,9	128,8	203,7
W tym: należności jednorazowe	14,2	12,6	8,2	7,8	9,3	5,4	10,2	7,4
opłaty roczne	66,0	76,5	77,9	88,6	104,1	85,7	111,4	188,1
należności i opłaty podwyższone	–	–	0,0	–	0,0	0,0	0,0	0,0
inne	10,2	9,7	6,9	5,4	4,4	3,7	7,2	8,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie [*Ochrona...* 2009, s. 472; 2008, s. 506; 2007, s. 498; 2006, s. 471; 2005, s. 475; 2004, s. 450; 2003, s. 44; 2002, s. 440].

Analizując gromadzenie środków tego funduszu, można zauważyć, że podstawowym źródłem przychodów są należności i opłaty związane z wyłączeniem z produkcji gruntów rolnych. Celem tych instrumentów jest zapobieganie praktyce nadmiernego zajmowania gruntów rolnych na cele inwestycyjne. Już niemal na początku funkcjonowania tych opłat wskazywano jednak, że równie istotną funkcją (jeśli nie najistotniejszą) jest pozyskiwanie środków „umożliwiających rekompensatę ubytku ziemi rolniczej” [Misiuna 1977, s. 31].

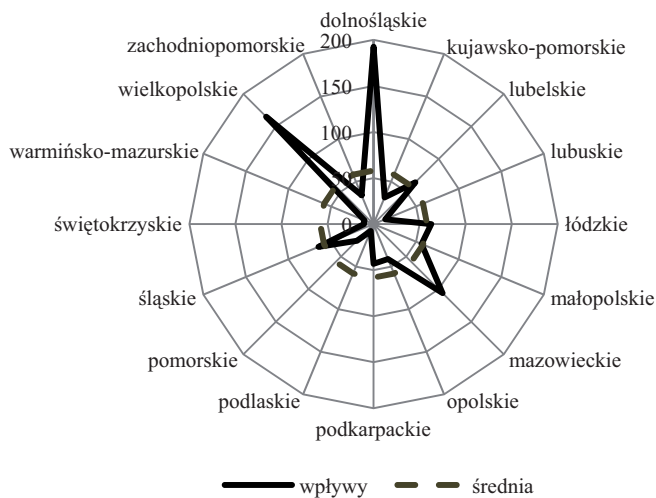
W badanym okresie przychody z tytułu wyłączenia z produkcji gruntów rolnych stanowiły blisko 94% wszystkich wpływów. Opłaty te traktuje się jako opłaty ekologiczne mające na celu ochronę (zapobieganie nadmiernemu zabudowywaniu) specyficznego komponentu środowiska, jakim są grunty rolne. Opłaty te są tak konstruowane, że im wyższa wartość produkcyjna danego gruntu (wyższa klasa), tym wyższa opłata za ich wyłączenie. Można więc powiedzieć, że im wyższa szkoda środowiska (większa ingerencja), tym ta opłata jest wyższa. Spełniony jest więc tutaj postulat dotyczący konstrukcji opłat ekologicznych mówiący o tym, aby wysokość opłat rosła w miarę wzrostu negatywnej działalności.

Szczegółową strukturę wpływów w poszczególnych latach prezentuje rys. 1.

Rys. 1. Struktura wpływów Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych w latach 2001-2008

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Ochrona... 2009, s. 472; 2008, s. 506; 2007, s. 498; 2006, s. 471; 2005, s. 475; 2004, s. 450; 2003, s. 44; 2002, s. 440].

Rys. 2. Gromadzenie środków Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych w latach 2001-2008 w mln zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Ochrona... 2009, s. 472; 2008, s. 506; 2007, s. 498; 2006, s. 471; 2005, s. 475; 2004, s. 450; 2003, s. 44; 2002, s. 440].

Udział wpływów z opłat rocznych wynosił od 73% w 2001 r. do 92,2% w roku 2008. Udział natomiast wpływów z należności jednorazowych kształtował się na poziomie między 3,6% (rok 2008) a 15,7% (rok 2001). Udział wpływów z innych źródeł kształtował się na poziomie pomiędzy 3,7% w roku 2005 a 11,3% w roku 2001. Średnie wpływy w analizowanym okresie z tytułu opłat rocznych wyniosły 85,9%, należności jednorazowych – 8,1%, a z innych źródeł – 6%.

Wpływy FOGR według województw w latach 2001-2008 przedstawia rys. 2.

Według poszczególnych województw wpływy FOGR charakteryzują się bardzo dużym zróżnicowaniem. Największe wpływy w latach 2001-2008 wygenerowano na terenie województwa dolnośląskiego – 192,5 mln zł, oraz wielkopolskiego – 164,9 mln zł. Najmniejsze natomiast osiągnięto w województwach podlaskim – 8,1 mln zł, świętokrzyskim – 10,4 mln zł oraz warmińsko-mazurskim – 10,8 mln zł.

Średnie wpływy na jedno województwo w latach 2001-2008 wynosiły 58,1 mln zł. Najwyższe średnie roczne wpływy odnotowano w województwie dolnośląskim – 24,1 mln zł, a najniższe, wynoszące 1,0 mln zł, w województwie podlaskim.

3. Analiza wydatków Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych

Podstawowym celem działania funduszu jest ochrona gruntów rolnych, rozumiana jako kompleks obowiązujących powszechnie przepisów prawnych zobowiązujących organy państwowe, jednostki samorządowe, przedsiębiorców oraz osoby fizyczne do oszczędnego i racjonalnego dysponowania gruntami rolnymi na cele nierolnicze. Ochrona gruntów rolnych oznacza również ogół zabiegów przeciwdziałających pogarszaniu się stanu gleby i jej zniszczeniu, a także przywracających urodzajność glebom zniszczonym przez ich rekultywację i poprawę wartości użytkowej gruntów [Skorupski 2007, s. 7]. Do szczegółowych celów działania FOGR można zaliczyć:

1) rekultywację na cele rolnicze gruntów, które utraciły lub zmniejszyły wartość użytkową wskutek działalności nieustalonych osób,

2) rolnicze zagospodarowanie gruntów zrekultywowanych,

3) użyźnianie gleb o niskiej wartości produkcyjnej, ulepszanie rzeźby terenu i struktury przestrzennej gleb, usuwanie kamieni i odkrzaczanie,

4) przeciwdziałanie erozji gleb i ruchom masowym ziemi na gruntach rolnych, w tym zwrot kosztów zakupu nasion i sadzonek, utrzymanie w stanie sprawności technicznej urządzeń przeciwoerozyjnych oraz odszkodowania za szkody wynikające ze zmniejszenia produkcji roślinnej wskutek, mającego przeciwdziałać erozji gruntów, nakazu ich zalesienia, zadrzewienia czy zakrzewienia lub założenie na nich trwałych użytków zielonych,

5) budowę i renowację zbiorników wodnych służących małej retencji,

6) budowę i modernizację dróg dojazdowych do gruntów rolnych,

7) wdrażanie i upowszechnianie wyników prac naukowo-badawczych związanych z ochroną gruntów rolnych,

8) wykonywanie badań płodów rolnych uzyskiwanych na obszarach ograniczonego użytkowania oraz niezbędnych dokumentacji i ekspertyz z zakresu ochrony gruntów rolnych,

9) wykonywanie zastępcze obowiązków określonych w ustawie o ochronie gruntów rolnych,

10) rekultywację nieużytków i użyźnianie gleb na potrzeby nowo zakładanych pracowniczych ogrodów działkowych,

11) zakup sprzętu pomiarowego i informatycznego oraz oprogramowania, niezbędnego do zakładania i aktualizowania operatów ewidencji gruntów oraz prowadzenia spraw ochrony gruntów rolnych do wysokości 5% rocznych dochodów FOGR.

Przeoglądając dopuszczalne kierunki wydatkowania środków FOGR, łatwo zauważyć, że są one tak naprawdę tylko pośrednio związane z ochroną środowiska. Głównym bowiem celem jego działalności jest finansowanie nakładów na utrzymywanie i podwyższanie produktywności gleb. Środki FOGR trafiają więc do gmin na wsparcie osiągania celów, na które gminy nie posiadają własnych środków. Zasada działania funduszu oparta jest zatem na założeniu, że straty, jakie ponosi rolnictwo z tytułu zabudowywania najlepszych gruntów, powinny być rekompensowane przez poprawienie warunków produkcji na innych gruntach za środki, jakie inwestorzy wpłacają na przedmiotowy fundusz z tytułu bezprawnego uszczuplenia najbardziej żyznych gleb.

Wykorzystanie środków przez FOGR w latach 2001-2008 przedstawia tab. 2.

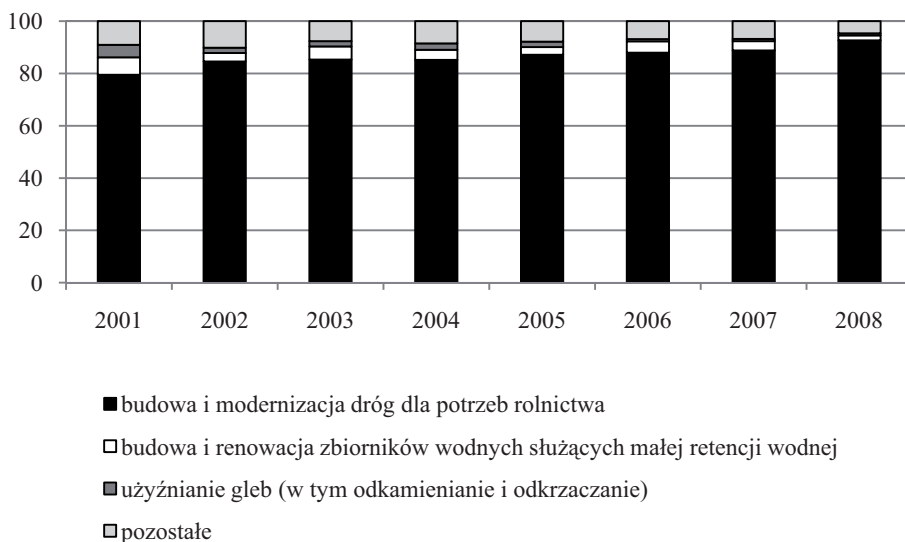
Tabela 2. Wykorzystanie środków pieniężnych Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych w latach 2001-2008 (w mln zł)

Wyszczególnienie	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Przystosowanie nieużytków do potrzeb produkcji rolnej oraz rekultywacja	0,5	0,4	0,7	0,4	0,5	0,4	0,3	0,3
Rolnicze zagospodarowanie gruntów zrekultywowanych	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0
Użyźnianie gleb (w tym odkamienianie i odkrzaczanie)	3,5	1,9	2,2	2,5	2,2	0,9	1,0	1,4
Przeciwdziałanie erozji gleb	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Budowa i renowacja zbiorników wodnych służących małej retencji wodnej	4,9	3,1	5,4	4	3,1	4,8	4,1	3,5
Budowa i modernizacja dróg dla potrzeb rolnictwa	58,2	80,9	91,9	88,1	92,3	96,2	102,7	169,7
Inne	6,0	9,2	7,4	8,3	7,7	7,0	7,6	8,2
Razem	73,4	95,5	107,9	103,4	106,0	109,5	115,7	183,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Ochrona...2009, s. 471; 2008, s. 506; 2007, s. 498; 2006, s. 471; 2005, s. 473; 2004, s. 448; 2003, s. 446; 2002, s. 440].

Wydatki FOGR w analizowanym okresie wykazują tendencję rosnącą. Wyznaczając średnioroczne tempo zmian, można wskazać, że z roku na rok zwiększają się o 14%. Biorąc pod uwagę rok 2008, należy stwierdzić, że do 2001 wzrost wydatków wyniósł blisko 150%.

Strukturę wydatków w poszczególnych latach przedstawia rys. 3.

Rys. 3. Struktura wydatków Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych w latach 2001-2008

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Ochrona...2009, s. 471; 2008, s. 506; 2007, s. 498; 2006, s. 471; 2005, s. 473; 2004, s. 448; 2003, s. 446; 2002, s. 440].

Głównym kierunkiem wydatkowania środków w każdym z badanych lat była budowa i modernizacja dróg dla potrzeb rolnictwa. Udział środków przeznaczanych na ten cel wynosił od 79% w 2001 r. do blisko 93% w roku 2008. Można więc przyjąć, że inwestycje finansowane ze środków FOGR mają tylko pośredni związek z ochroną środowiska, a nawet z ochroną gruntów rolnych. Analizując bowiem strukturę wydatków, przekonujemy się, że FOGR, którego głównym celem jest ochrona gruntów rolnych, stanowi podstawowe źródło finansowania budowy dróg wiejskich [Dyduch, Kożuch 2007, s. 91]. Zwrócić należy także uwagę, że niewłaściwe jest to, iż FOGR, którego podstawowym celem jest finansowanie działań służących zachowaniu odpowiedniego arealu i jakości gleb rolniczych, a podstawowymi przychodami są wpływy z tytułu opłat za wyłączenie gruntów rolnych na cele nierolnicze, tylko w niewielkim stopniu służy ochronie środowiska rolnego [Dyduch, Kożuch 2007, s. 93].

4. Podsumowanie

W wyniku nowelizacji ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych dnia 31 grudnia 2010 r. Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych przestanie istnieć. Dochody będące dochodami FOGR staną się dochodami budżetu województwa. Zarząd województwa będzie zobowiązany do gromadzenia tych dochodów na wyodrębnionym rachunku bankowym. Ze środków tych finansowana będzie ochrona, rekultywacja i poprawa jakości gruntów rolnych oraz wypłata odszkodowań, a także zadania, których finansowanie do tej pory odbywało się ze środków FOGR. Zadania realizowane dotychczas przez fundusz staną się więc zadaniami własnymi samorządu województwa. Dotychczasowe należności i zobowiązania funduszu staną się należnościami i zobowiązaniami województwa [Uzasadnienie..., s. 5]. Wskazuje się także, że likwidacji FOGR nie należy utożsamiać z likwidacją dotychczasowych zadań realizowanych przez niego. Przede wszystkim nie ma ona na celu pozbawienia samorządów lub ograniczenia im środków przeznaczanych na zadania z zakresu ochrony gruntów rolnych, a ma jedynie uprościć zmianę ich przepływu [Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r., s. 6].

Likwidacja FOGR jest jednym z elementów przeprowadzanej w Polsce reformy finansów publicznych. Jedną z przesłanek przeprowadzenia tej reformy jest konieczność przewyciężenia złego stanu finansów publicznych, którego przyczyny tkwią zarówno w systemie wydatków i dochodów publicznych, jak i w systemie organizacji oraz zarządzania finansami publicznymi [Kosikowski 2009, s. 4]. Należy jednak zwrócić uwagę, że likwidacja FOGR nie ma na celu likwidacji zadań wykonywanych przez ten fundusz, ale lepsze wykorzystanie pozostających w jego dyspozycji środków.

Ważną kwestią, którą należy także poruszyć w kontekście zakończenia działalności przez FOGR, jest jego rola w finansowaniu ochrony środowiska. Fundusz ten razem z funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej, a także Funduszem Leśnym tworzy system ekologicznych funduszy celowych w Polsce. Należy jednak zwrócić uwagę, że jego „ekologiczność” budzi spore kontrowersje. Ekologiczny fundusz celowy to bowiem taki fundusz, którego przychody pochodzą z opłat ekologicznych, a jego środki przeznaczone są na finansowanie zadań związanych z ochroną środowiska. Opłaty za wyłączenie z produkcji gruntów rolnych zaliczane są do opłat ekologicznych i stanowią swego rodzaju cenę płaconą za zanieczyszczenie i degradację zasobów naturalnych i środowiska życia człowieka [Górka 1993, s. 97]. Instrumenty te jako obciążenia finansowe zmuszają podmioty gospodarujące do uwzględnienia w swoich decyzjach ogólnych założeń polityki państwa względem zasobów środowiska [Pawlak 2002, s. 80]. Skłaniają one do ograniczania presji wywieranej na środowisko przez rachunek ekonomiczny indywidualnych użytkowników środowiska. Należy jednak pamiętać, że opłaty te pełnią nie tylko funkcję stymulacyjną, wpływając na decyzje podejmowane przez podmioty gospodarcze w zakresie stopnia intensywności korzystania ze środowiska, ale także funkcję fun-

duszą, wyrażającą się w gromadzeniu środków finansowych przeznaczanych na przedsięwzięcia ochronne. Czyli w przypadku FOGR całe zgromadzone przez niego środki powinny być przeznaczane na wspieranie przedsięwzięć służących ochronie środowiska. A tak niestety nie jest. Dominują bowiem typowo gospodarcze kierunki wydatkowania środków. Wydaje się więc, że z punktu widzenia ochrony środowiska reforma FOGR powinna polegać niekoniecznie na jego likwidacji, ale na zmianie kierunków wydatkowania jego środków. Wśród katalogu możliwych do dofinansowania zadań powinny znaleźć się te związane w większym stopniu z celami środowiskowymi.

Likwidacja Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych stanowi także element reformy systemu ekologicznych funduszy celowych w Polsce. 1 stycznia 2010 r. zlikwidowane zostały bowiem gminne oraz powiatowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Ich dotychczasowe przychody stały się przychodami odpowiednio budżetu gminnego i powiatowego. A zadania dotychczas przez nie dofinansowywane są od tej pory finansowane bezpośrednio z budżetu gminnego lub powiatowego. Zmienił się także status Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, który od 1 stycznia 2010 r. zgodnie z art. 9 pkt 14 Ustawy o finansach publicznych [Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. ...] jest państwową osobą prawną, natomiast fundusze wojewódzkie są samorządowymi osobami prawnymi.

Literatura

- Dyduch J., Kozuch M., *Wykorzystanie Funduszu Leśnego i Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych w finansowaniu przedsięwzięć proekologicznych w Polsce*, Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej nr 732, Kraków 2007.
- Gospodarowanie środkami FOGR*, <http://www.malopolskie.pl/Geodezja/FOGR/>.
- Górka K., *Analiza porównawcza opłat i podatków ekologicznych w Polsce i w krajach gospodarki rynkowej*, [w:] *Ekonomika ochrony środowiska naturalnego*, K. Górka (red.), Biblioteka „Ekonomia i Środowisko” nr 14, Kraków 1993.
- Kosikowski C., *Reforma finansów w Polsce w świetle nowej ustawy o finansach publicznych*, „Państwo i Prawo” 2009 nr 12.
- Misiuna W., *Kierunki wzmoczenia ochrony ziemi rolniczej*, „Rada Narodowa, Gospodarka, Administracja” 1977 nr 22.
- Ochrona środowiska 2002*, GUS, Warszawa 2002.
- Ochrona środowiska 2003*, GUS, Warszawa 2003.
- Ochrona środowiska 2004*, GUS, Warszawa 2004.
- Ochrona środowiska 2005*, GUS, Warszawa 2005.
- Ochrona środowiska 2006*, GUS, Warszawa 2006.
- Ochrona środowiska 2007*, GUS, Warszawa 2007.
- Ochrona środowiska 2008*, GUS, Warszawa 2008.
- Ochrona środowiska 2009*, GUS, Warszawa 2009.
- Owsiak S., *Finanse publiczne. Teoria i praktyka*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2006.
- Pawlak Z., *Ochrona środowiska dla ekonomistów*, Inter-Inform, Poznań 2002.
- Skorupski J., *Zasady funkcjonowania Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych. Poradnik dla dysponentów i beneficjentów FOGR*, Fundacja Zielonych Gaja, Szczecin 2007.

Ustawa z dnia 26 marca 1982 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych, DzU 1982 nr 11, poz. 79.

Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, DzU nr 157, poz. 1240.

Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. przepisy wprowadzające ustawę o finansach publicznych, DzU nr 157, poz. 1241.

Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych, DzU 1995 nr 16, poz. 78.

Uzasadnienie do projektu ustawy Przepisy wprowadzające ustawę o finansach publicznych, http://finanse-publiczne.pl/materialy/MF_projekt_ustawy_o_finansach_publicznych_wu.pdf.

THE ASSESSMENT OF AGRICULTURAL LAND PROTECTION FUND IN THE CONTEXT OF ITS LIQUIDATION

Summary: Agricultural Land Protection Fund is a fund belonging to the earmarked funds operating in the area of environmental protection. The article intends to present the mechanism of the Fund functioning in the context of its liquidation. The article presents income and expenditure of this fund. It also identifies the main causes of its liquidation. This article presents a mechanism for the collection and disbursement of funds at the disposal of the Agricultural Land Protection Fund after its liquidation.